

Masarykova Univerzita

Filozofická fakulta

Martin Horák

Úvod do uměnovědných studií

Závěrečná esej

Brno 2012

Umělecké dílo

DEFINICE UMĚLECKÉHO DÍLA

Už v úvodu musíme zdůraznit, že neexistuje jediná správná charakteristika uměleckého díla. Arthur C. Danto, umělecký kritik zmiňuje¹ konvenční definici uměleckého díla, na pěti nutných a dostatečných podmínkách „uměleckosti“.

- Artefakt je uměleckým dílem tehdy a jen tehdy, pokud:
1. má téma (podmínka „být o něčem“)
  2. k tomuto tématu je přistoupeno z určité perspektivy či na základě určitého postoje (podmínka stylu)
  3. tento přístup je zprostředkován rétorickou elipsou (obvykle metaforickou)
  4. tato elipsa vynucuje účast publika, které doplňuje to, co v inferenční konstrukci chybí
  5. existuje historický kontext, jenž přispívá ke konstituci daného uměleckého díla a k jeho interpretaci.

Druhá teorie, která vznikla právě z předchozí definice, se nazývá institucionální teorie, která je založena na premise, že umělecké dílo je artefakt, vytvořený umělcem a prezentovaný publiku uměleckého světa. Autorem této teorie je George Dickie.³ Jeho teorie se rozvinula až do současné podoby, která má rovněž pět bodů:

1. umělec je osoba, která s porozuměním vytváří umělecké dílo
2. umělecké dílo je artefakt vytvořený za účelem jeho prezentování publiku uměleckého světa
3. publikum je seskupení osob, jehož členové jsou do určité míry připraveni porozumět objektu, který jim je prezentován
4. umělecký svět je totalitou všech systémů uměleckého světa
5. systém uměleckého světa je rámec prezentace uměleckého díla umělcem publiku uměleckého světa⁴

Tato teorie se však dočkala velké kritiky, dokonce i Arthur Danto, považovaný za jejího otce, se od ní později distancoval. Jeden z nejsilnějších argumentů proti institucionální teorii zní, že umění vzniklé

---

¹ Danto, A. „The Artworld.“ *Journal of Philosophy*, 61 (1964).

² MORARIU, Vlad. Transfigurace. In: [online]. [cit. 2012-12-31]. Dostupné z: <http://www.monumenttotransformation.org/atlas-transformace/html/t/transfigurace/transfigurace.html>

³ Dickie, G. *Art and the Aesthetic: An Institutional Analysis*. Ithaca: Cornell University Press, 1974.

⁴ Dickie, G. *Art and the Aesthetic: An Institutional Analysis*. Ithaca: Cornell University Press, 1974.

mimo institucionální rámec – tzn. bez profesionálů a publika s určitou úrovní vědomostí o umění – se jeví nemožné, což tato definice ponechává stranou.⁵

Jiný pohled, který lze využít pro definice uměleckého díla můžeme najít v knize *Myšlenky moderní malířů*.⁶ Uvádí⁷, že umělecké dílo obsahuje tři zdroje.

1. Tradice

2. Skutečnost

3. Osobní jmenovatele

Tyto tři aspekty se objevují ve všech velkých epochách kultury.

Samozřejmě, že je možné uvést ještě mnoho dalších definic, ale jsme toho názoru, že to pro účel této práce není nutné. Tyto jsme uvedli, jelikož nám připadají jako dostatečně vypovídající.

UMĚLECKÁ DÍLA, KTERÁ NEJSOU KRÁSNÁ – JSOU UMĚNÍM?

V dnešní době nejsou výjimečná díla, která široké veřejnosti nepřipadají jako krásná a přesto jsou vystavována v uměleckých galeriích, jako exponáty s velkou uměleckou hodnotou. Právě široká veřejnost se často dovolává odpovědi na otázku „Jak mohou být uměním díla, která nejsou krásná?“ Na první pohled se tato otázka může jevit ryze logicky, avšak už na ten druhý je zřejmé, že není položena zcela správně.

Jak můžeme tvrdit o některém díle, že není krásné? Rozpory o tom, jestli je krása vlastností předmětu, nebo je vnímání krásy obsaženo v subjektivním vidění světa každého z nás, ponecháme stranou. Spíše si položíme otázku, zda víme co to krása vlastně je. Její definice je velmi těžká. Věděl to už i Platón, který se o ni pře v dialogu⁸ s Hippiasem. Hippias uvádí, že krásné je to, co je: 1. Vhodné, 2. Užitečné,

⁵ MORARIU, Vlad. Transfigurace. In: [online]. [cit. 2012-12-31]. Dostupné z: <http://www.monumenttotransformation.org/atlas-transformace/html/t/transfigurace/transfigurace.html>

⁶ LAMAČ, Miroslav. *Myšlenky moderních malířů: Od Cézanna po Dalího*. 4. přepracované vyd. Praha: Odeon, 1989, 513 s. ISBN 80-207-0087-0.

⁷ LAMAČ, Miroslav. *Myšlenky moderních malířů: Od Cézanna po Dalího*. 4. přepracované vyd. Praha: Odeon, 1989, 75 s.

⁸ PLATÓN, . *Hippias Větší: Hippias Menší; Lón; Menexenos*. 4. opr. vyd. Praha: Oikoymenh, 2010, 143 s. ISBN 978-807-2984-541.

3. Prospěšné, 4. Libé zraku a sluchu a za 5. Prospěšně libé. Platon v roli Socrata vyvrací všechny Hippiasove výměry krásna a nakonec se shodují, že co je krásné, není snadné. Krása je nadsmyslová a její přesná definice není jasná ani estetikům. Můžeme tedy tvrdit, že nějaké dílo krásné není?

Ve výše uvedených definicích uměleckých děl není také krása vůbec zmíněná jak posuzující faktor pro definici uměleckého díla. Tomáš G. Masaryk uvádí⁹ v jeho díle *O studiu děl básnických*, že umělecké dílo je vyjádřením umělceva názoru na svět. Pokud tedy tento názor není krásný, tak logicky nemůže být ani dílo krásné. I přesto se však může jednat o umění. Správná otázka tedy není jestli jsou umělecká díla, která nejsou krásná uměním, ale z jakého důvodu tyto díla nejsou krásná.

ZÁVĚR

Definovali jsme umělecké dílo pomocí několika definic. A pokusili se dát odpověď na otázku, zda jsou umělecké díla, která nejsou krásná uměním. Domníváme se, že je to možné, protože za prvé nelze zcela určitě definovat krásu a tedy ji přisoudit nebo odebrat nějakému dílu a za druhé, absenci krásy může být umělcovým záměrem.

---

⁹ MASARYK, Tomáš G. *O studiu děl básnických*. Praha, 1926.

Zdroje

DANTO, A. „The Artworld.“ *Journal of Philosophy*, 61 (1964).

DICKIE, G. *Art and the Aesthetic: An Institutional Analysis*. Ithaca: Cornell University Press, 1974.

LAMAČ, Miroslav. *Myšlenky moderních malířů: Od Cézanna po Dalího*. 4. přepracované vyd. Praha: Odeon, 1989, 513 s. ISBN 80-207-0087-0.

MASARYK, Tomáš G. *O studiu děl básnických*. Praha, 1926.

MORARIU, Vlad. Transfigurace. In: [online]. [cit. 2012-12-31]. Dostupné z:

<http://www.monumenttotransformation.org/atlas-transformace/html/t/transfigurace/transfigurace.html>

PLATÓN, . *Hippias Větší: Hippias Menší ; Ión ; Menexenos*. 4. opr. vyd. Praha: Oikoymenh, 2010, 143 s. ISBN 978-807-2984-541.